

Bilim Felsefesi

Abdullah AYDIN

Prof. Dr. Abdullah AYDIN

BİLİM FELSEFESİ

ISBN 978-625-8516-41-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Bu kitap,

Fin filozof – bilge – politikacı – devlet adamı **Johan Vilhelm Snellman** deyişiyile:

*“İnsan bağımlı ve mantıksız doğar.
Eğitim ise bu ikisini de düzeltmek için tek yoldur.”*

İşaret edilen ‘yola’ **ışık tutacak** geleceğin
‘nitelikli yalınızlarına (bilim ve felsefe adası sakinlerine)’ ve
onların **“ara yüzlerine (bilim felsefesi adası sakinlerine)”**
ithaf olunur.

Prof. Dr. Abdullah AYDIN

Abdullah Aydın, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nde Profesörüdür. 1995 yılında Uludağ Üniversitesi'nden Analitik Kimya alanında yüksek lisans derecesi aldı. 2004 yılında Gazi Üniversitesi'nden kimya eğitimi alanında doktora derecesi aldı. 150 uluslararası derginin (disiplinler ve disiplinlerarası) editör ekibinin üyesidir. 11 mükemmellik ödülü vardır [Hakemlikte Mükemmellik]. 1 olağanüstü katkı ödülü vardır [Hakemlikte Olağanüstü Katkı (Journal of Cleaner Prudiction – ELSEVIER)]. Komite üyeliklerine sahiptir (SciTech Nanosciences 2019 ve Nanotech-2021). Ulusal [Ahi Evran Üniversitesi, “Akademik Performans Ödülü” (2011) / TÜBİTAK, “Yayın Ödülü” (2011) ve uluslararası [VDGOOD Teknoloji, “Yaşam Boyu Başarı Ödülü” (6 Eylül 2020)] - ödülleri sahtir. Bilimsel üyelikleri vardır [Avrupa Bilim Eğitimi Araştırma Derneği (ESERA), Uluslararası Kalkınma ve Sürdürülebilirlik Dergisi (IJDS), Asya Bilim Editörleri Konseyi (ACSE) Danışma Kurulu, Türk Kimya Derneği, VDGOD Teknoloji]. Ayrıca Yazar, World Research Council, American Chamber of Research, Times of Research ve United Medical Council tarafından akredite olan, Hindistan Hükümeti Kurumsal İşler Bakanlığı (Ministry of Corporate Affairs -MCA) tarafından onaylanan ve tescil edilen Scientific Laurels tarafından “**Distinguished Researcher Award**” Seçkin Araştırmacı Ödülüne layık görüldü (12 Haziran, 2025). Araştırmalarının odağı disiplinler ile disiplinlerarası konulardır. Bu kapsamlarda yazarın; **İçimizdeki Bilgenin Nitelikleri** (2015 – baskı yılı) ve editörlüğünü yaptığı ‘**Endüstriyel Kimya**’ (2024 baskı yılı)– kitapları vardır. Ayrıca yazarın, işaret edilen kapsamlarda; ulusal ve uluslararası yayınları ve bildirileri de vardır.

ÖN SÖZ

Adı geçen eser; bilim ile felsefe arasındaki bağa, başka bir deyişle ‘ara yüz’, ı ışık tutmaya çalışmış ve çabalamıştır. Bu çalışma ve çabaya, ifade edilen eserin okuyucularından gelen dönütlerle son hali verilecektir. Yani vurgulanan bu eser ve benzerleri; - J. P. Sartre’nin deyişiyile “... *bir kere dünyaya atıldıktan sonra*” ve Apple Computer, Inc.’ın kurucu ortaklarından biri olan Steve Jobs’ın ifadesiyile “... . *Siz istedikleri şeyi hazırlayana kadar yeni bir şeyler isteyeceklerdir.*” – şeklinde ‘albeni’ formatında ‘okuyucuların’ ve ‘ilgililerin’ önlerine konulmuştur. Bundan dolayı bu ‘fırlatılanın’ ve ‘önlerine konulanın’; Winston Churchill’in deyişiyile “*Gelişmek, değişmektir. Mükemmel olmak, sık sık değişmek demektir.*” – işaret edilen sürecin tamamlanması; Francis Bacon’ın ifadesiyile “*Tüm yüce yerlere, döne döne çıkan merdivenle ulaşılır.*” ve Mevlana’nın sözüyle “... *kitap gibi sessiz ol.*” ve Victor Hugo’nun ifadesiyile “*Dikkat, aklın en büyük çocuğudurun.*” - sağlanması, Alman Doğa Bilimci Johann Wolfgang von Goethe’nin deyişiyile “İnsan sadece anladığını duyar.”; bu duyulan ile Mevlana’nın sözüyle “*Denizde inciler derinde olur...*”; bu yolculuğun ‘derinde’ ve bilim insanı Robert Winston’un deyişiyile ‘*zihinsel patikalarda cereyan etmesi*’ için – adı geçen fırlatılanın, ‘ara yüz’ formatından; ‘buzlu cam’ şeklinde; bu şekilden ‘saydam cam’ biçimine ‘evrilmesi beklenilmektedir. Bu evrimde; okuyuculardan, adı geçen ‘esere’ yönelik – ***ima, vurgu, ifadeler*** – şeklinde katkılar beklenilmektedir. Bu beklenti kapsamında; adı geçen el yazması - bu alan yazının Akademik Piramitlerine ve onların izini takip eden ve etmeye çalışan ve çabalayan geleceğin “***nitelikli yalnızlık yaşayanlarıma (bilim ve felsefe adası sakinlerierine)***” ve onları anlamaya ve açıklamaya çalışan “***ara yüzlerine (bilim felsefesi adası sakinlerine)***” – sunulmaktadır. Bu sunuda; küresel bir Hiper market kurulmuştur. Bu markete ‘çok şeyden az bilme ve az şeyden çok bil-

me' – sakinleri beklenilmektedir. Bu marketin kasiyeri ise işaret edilen 'az bilme' ile 'çok bilme' – arasındaki barkotları okumaktadır ve bu şekilde okuyucularına olurlar vermeye çabalamaktadır. Bu çaba kapsamında; adı geçen marketteki 'zihinsel ve düşünsel' ürünler 'çok şeyden az' ve 'az şeyden çok' – ancak arı sütü formatında albeniye sunulmuştur. Bu albeninin sahiplerinden işaret edilen markete 'zihinsel ve düşünsel' katkılar beklenilmektedir ve beklenilmeye devam edilecektir.

Prof. Dr. Abdullah AYDIN

Kırşehir, 2025

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
-------------	---

1. BÖLÜM

BİLİM VE FELSEFE İLE İLGİLİ TEMEL KONU VE KAVRAMLAR

Giriş.....	3
Bilgelik ve Bilgiçlik.....	5
Felsefe.....	6
Varlık Felsefesi.....	7
Bilgi Felsefesi.....	8
Değerler Felsefesi.....	8
Felsefe ve Felsefi Akımlara Yönelik Analoji ve Metaforlar.....	11
Mantık.....	12
Fizik.....	13
Ahlak.....	15
Felsefede Düzeyler.....	15
Felsefe Adası ve Sakinleri.....	16
Din.....	16
Din ve Bilim.....	17
Felsefi Doğru ve Kullanımı.....	17
Felsefeci.....	19
Felsefi Yöntemler.....	20
Etik.....	20
Bilim.....	21
Bilim Adası ve Sakinleri.....	22
Bilimde Düzeyler.....	24
Bilimsel Gelişme.....	24
Bilimsel Yöntemin Başlıca Özellikleri.....	24
Bilim İnsanı.....	25
Bilim Adası Sakinleri ile Felsefe Adası Sakinleri Arasındaki İşbirliği.....	26
Bilim Felsefesi.....	27
Eğitim Felsefesi ve Özel Durumu.....	28
Eğitim ve Felsefe Arasındaki Ara Yüz.....	29
Araştırma ve Tartışma Soruları.....	32

2. BÖLÜM**BİLİM VE FELSEFE ARASINDAKİ ARA YÜZ**

Bilimsel Bilginin Nitelikleri.....	35
Felsefi Bilginin Nitelikleri.....	36
Bilim Felsefesinin İlgilendiği Ana Konular.....	37
Analoji Aracılığıyla Şeyleri Anlama.....	37
Araştırma ve Tartışma Soruları	39

3. BÖLÜM**BİLİM VE FELSEFE ARASINDAKİ ARA YÜZÜN NİTELİKLERİ**

Bilim ve Felsefe Arasındaki Ara yüz ve Kapsamı	42
Bilim ve İnsan Mühendisliği	42
Araştırma ve Tartışma Soruları	43

4. BÖLÜM**BİLİM VE FELSEFE ARASINDAKİ ARA YÜZ: BUZLU CAM**

Bilim ve Felsefenin Ayrımı ve Bu Ayrımın Çizgisel Tarifi	45
Felsefenin Çeşitli Bilimlerle Olan İlişkisi	46
Bilim Felsefesinin Amacı.....	47
Bilimsel Kanun.....	47
Bilimsel Teori	48
Bilimsel Modeller.....	48
Bilimsel Gözlemin Özelliği	49
Bilimde Gözlem ve Teori Arasındaki İlişki.....	50
Bilim Felsefesinin Alanı.....	51
Araştırma ve Tartışma Soruları	52

5. BÖLÜM**BİLİM FELSEFESİNİN ÇEŞİTLİ
BİLİMLER İLE İLİŞKİSİ**

Geometrinin Bilim Felsefesinin Gelişimine Katkısı	54
Geometri.....	54
Geometrinin Amacı	55
Belit ve Teorem	55
Araştırma ve Tartışma Soruları	57

Kaynaklar	58
------------------------	----

1. BÖLÜM

BİLİM VE FELSEFE İLE İLGİLİ TEMEL KONU VE KAVRAMLAR

Öğrenme Amaçları

Bu bölüm sonunda;

- bilgelik ve bilgiçlik kavramlarını tanıyacak,
- felsefe ile ilgili temel kavramların anlamını bilecek,
- varlık felsefesi kavramını tanıyacak,
- bilgi felsefesi kavramının anlamını bilecek,
- değerler felsefesi kavramını tanıyacak,
- felsefe ve felsefi akımlara yönelik analogi ve metaforları tanıyacak,
- Mantık kavramının anlamını bilecek,
- Fizik kavramını tanıyacak,
- Ahlak kavramının tanımını öğrenecek,
- felsefede düzeyleri bilecek,
- felsefe adası ve sakinlerini tanıyacak,
- din ile ilgili temel kavramların anlamını bilecek,
- din ve bilim ile ilgili temel kavramları tanıyacak,
- felsefi doğru ve kullanımını öğrenecek,
- felsefeci kavramını tanıyacak,
- felsefi yöntemleri bilecek,